

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี พบว่า มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความเป็นมาของการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย
2. วัตถุประสงค์ของรัฐในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า
3. นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ
4. ความเป็นมาของการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ
5. โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ
7. การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix
8. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชลบุรี
9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมาของการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มมีการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2449 จนถึงปี พ.ศ. 2530 จึงได้เริ่มมีการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ โดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นรูปธรรม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทยในอดีต ได้ดำเนินการโดยภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียว แต่ในปัจจุบันนอกจากภาครัฐแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการมากขึ้น อีกทั้งยังมีบริษัทเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น

ความเป็นมาของการปลูกสร้างสวนป่า อันนำมาสู่การส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในประเทศไทยนั้น มณฑล โพธิ์ทัย (2538) ได้บันทึกไว้ว่า การปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทยเริ่มต้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2449 เป็นการปลูกสร้างสวนป่าโดยกรมป่าไม้ได้ทดลองปลูกในขณะที่ประเทศไทยยังมีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ จึงไม่ได้มีการปลูกสวนป่าอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นการปลูกสร้าง

สวนป่าไม้สัก เนื่องจากในระบอบนั้น ไม้สักเป็นสินค้าส่งออกที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศสูงสุด ต่อมาเมื่อมีการบุกกรุกทำลายป่ามากขึ้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้หน่วยงานอื่น คือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด ปลุกสร้างสวนป่าขึ้นด้วย แต่ยังไม่สามารถผลิตไม้ได้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไม้ในประเทศ รัฐบาลจึงส่งเสริมให้มีการปลุกสร้างสวนป่าเอกชนขึ้น นโยบายดังกล่าวได้ดำเนินการมาก่อนแล้ว แต่ไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าได้เริ่มขึ้นเมื่อใด ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีสวนป่าไม้โกงกางที่เอกชนปลุกเพื่อใช้ไม้เผาถ่าน และก่อสร้างในท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและมีสวนป่าสนประดิพัทธ์แพร่หลายเกือบทั่วประเทศ การริเริ่มปลุกสร้างสวนป่าโดยเอกชนเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการใช้ไม้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ที่มีที่ดินจำนวนมากแต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรได้ทำสวนป่ากันมากขึ้น แต่สวนป่าสนประดิพัทธ์ ที่มีกระจายอยู่ทั่วไปมีเนื้อที่ไม่มากนัก เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศขาดแคลนที่ดินและเงินทุนในการปลุกสร้างสวนป่าและมีข้อจำกัดอื่นๆ อีก เช่น ความไม่แน่นอนของตลาด ระยะเวลาในการตัดฟันทำให้การปลุกสร้างสวนป่าจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีที่ดินถือครองมากเท่านั้น ต่อมารัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้เอกชนปลุกป่ามากขึ้น โดยการออกระเบียบกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ว่าด้วยการอนุญาตให้เอกชนทำการปลุกสร้างสวนป่า ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2522 ระเบียบกรมป่าไม้วัดด้วยการอนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2524 ตลอดจนได้มีโครงการปลูกป่าต่างๆ อีกหลายโครงการ จนถึงโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.2537 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นโครงการในการศึกษาครั้งนี้ ดังจะได้กล่าวรายละเอียดในลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการส่งเสริมการปลุกสร้างสวนป่า

วัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการส่งเสริมให้เอกชนปลุกสร้างสวนป่า (กรมป่าไม้, 2528) มีดังนี้

2.1 เพื่อให้เอกชนปลุกสวนป่าไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยในครัวเรือน

2.2 เพื่อสนองความต้องการใช้ไม้ในประเทศในระยะยาว

2.3 เพื่อสร้างงานและอาชีพที่มั่นคงแก่ราษฎรทำให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

จากวัตถุประสงค์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาครัฐมุ่งเน้นที่จะให้ภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปลูกป่า เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งของประเทศและของประชาชนเอง อันเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปลุกสร้างสวนป่าที่ภาครัฐกำหนดไว้แต่เดิม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการปลุกสร้างสวนป่า มณทิ โปธิทัย (2538) ได้บันทึก

ไว้ว่าโดยทั่วไปมี 3 ประเภท คือ

1) *ป่าเศรษฐกิจ (production forest)* การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ หมายถึง การปลูกป่าเพื่อหวังผลตอบแทนจากการปลูกในลักษณะของการนำผลผลิตจากสวนป่าออกมาจำหน่าย เป็นรายได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ไม้ซุง ไม้แปรรูป เสาค้ำ และเชื้อกระดาษ เป็นต้น

2) *ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (protection forest)* การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการอนุรักษ์ หมายถึง การปลูกป่าที่ไม่หวังผลในด้านเศรษฐกิจ แต่มุ่งในด้านอนุรักษ์ดินน้ำลำธาร ป้องกันดินพังทลายและเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

3) *ป่าเพื่อสังคม (social forest)* การปลูกสร้างสวนป่าที่มีผลดีต่อสังคม ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสังคมชนบท ทำให้ราษฎรมีงานทำ มีรายได้แน่นอน และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

3. นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

3.1 นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกสร้างสวนป่าเป็นอย่างมาก จึงได้กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา (กรมป่าไม้, 2539) ซึ่งกรมป่าไม้ก็ได้ขยายพื้นที่ปลูกป่าเพิ่มมากขึ้นทุกปี ชนิดไม้ที่ปลูกก็มีทั้งไม้มีค่าทางเศรษฐกิจและไม้โตเร็ว เพื่อใช้ทำประโยชน์ในระยะสั้น ทั้งนี้ในส่วนของนโยบายของรัฐเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) กรมป่าไม้ได้เร่งรัดให้มีการปลูกป่าในบริเวณพื้นที่รกร้างว่างเปล่าและเสื่อมโทรมทั่วประเทศ ด้วยการชักชวนให้ประชาชนร่วมมือกับกรมป่าไม้ในการปลูกป่า “โครงการอาสาพัฒนาปลูกป่าในฤดูฝน” โดยกรมป่าไม้เป็นผู้จัดหากล้าไม้แจกจ่ายให้กับประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้รู้จักคุณค่าของป่าไม้และร่วมมือกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่า

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้กำหนดไว้ว่าจะเร่งการปลูกป่าทดแทน ให้มีอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 0.5 ล้านไร่ และลดค่าใช้จ่ายในการปลูกป่าให้ต่ำลง โดยเปลี่ยนวิธีปลูกป่าใหม่จากเดิมที่ปลูกโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นการจ้างหรือสนับสนุนให้เอกชนเข้ามาร่วมในการปลูกป่าตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้กำหนด โดยเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2522 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกระเบียบขึ้น 2 ฉบับ คือ ระเบียบว่าด้วยการอนุญาตให้ทำ

การปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2522 และระเบียบว่าด้วยการจ้างทำ การปลูกบำรุงรักษาสวนป่า พ.ศ. 2522 โดยระเบียบฉบับแรกสั่งให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงเกษตรฯ ว่าด้วยการอนุญาตให้ทำการปลูกสร้างสวนป่าฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2522) และให้ป่าไม้เขตทำการสำรวจ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมจนยากที่จะกลับฟื้นคืนสู่สภาพตามธรรมชาติและทำการจัดแบ่งป่า เป็นแปลง ที่จะอนุญาตให้ประชาชนทำการปลูกป่ารายย่อยในจำนวนเนื้อที่ไม่เกิน 1,000 ไร่ ส่วน รายใหญ่จำนวนเนื้อที่เกิน 10,000 ไร่ขึ้นไปต่อหนึ่งแปลง สำหรับการปลูกสร้างสวนป่ารายใหญ่นั้น รายใดต้องการได้รับการส่งเสริมการลงทุนก็ให้ผู้ขอเสนอโครงการปลูกป่าให้คณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนพิจารณาให้ทุนช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2524 ยังมีการออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับ การให้เช่าที่ดินบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อปลูกป่ารายใหญ่ในเนื้อที่รายละไม่เกิน 30,000 ไร่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนด เป้าหมายดำเนินการปลูกป่าเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นปีละ 300,000 ไร่ โดยเน้นการส่งเสริมให้เอกชนเป็น ผู้ปลูกในบริเวณป่าที่เสื่อมโทรม และรัฐเป็นผู้ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องตาม หลักวิชาการ ทั้งนี้ ได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2526 ให้อนุญาตและสนับสนุนให้ เอกชนดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ในที่ดินกรรมสิทธิ์และ พื้นที่ต้นน้ำลำธาร โดยให้ปลูกทั้งไม้ยืนต้นที่มีค่าทางเศรษฐกิจและไม้ป่า รวมทั้งมีมติอนุญาตให้ ส่งออกไม้ที่ทำออกจากสวนป่าที่ปลูกขึ้นทุกชนิด ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ และมีมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2527 กำหนดให้ปี พ.ศ. 2528-2531 เป็นปีต้นไม้แห่งชาติ เพื่อ รณรงค์ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนและเยาวชนของชาติได้ร่วมมือกันปลูกต้นไม้ ทั้งไม้ป่าและไม้ผลทั่วประเทศ ในการนี้ กรมป่าไม้ได้มีคำสั่งที่ 1683/2529 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2529 ให้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการ ปลูกป่าภาคเอกชนเพื่อรับผิดชอบงานด้านส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าไว้ใช้สอยและเชิงพาณิชย์ โดย เป็นผู้ประสานงานทั้งด้านเงินทุน และจัดหาตลาดไม้ทั้งในและนอกประเทศ สนับสนุนให้เกิด อุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดการปลูกป่าอย่างเป็นระบบและครบวงจร ตามนโยบายการป่าไม้ แห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กำหนดให้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ครบถ้วนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน นโยบายการป่าไม้แห่งชาติ คือ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ กรมป่าไม้จึงต้องเร่งรัดการปลูกป่าโดย อาศัยความร่วมมือและการประสานงานกันอย่างแข็งขันระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน โดยให้มีการปลูกต้นไม้ทั้งในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม พื้นที่เอกสารสิทธิ์ หัวไร่ปลายนา และพื้นที่สาธารณประโยชน์ในรูปของสวนป่าของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ สวนเอกชน ป่าชุมชน และ

สวนสาธารณะ โดยในส่วนของกรมป่าไม้จะเน้นการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม ที่ดินรกร้างว่างเปล่า พื้นที่สูงที่มีการพังทลายของดินตลอดจนบริเวณที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม และสนับสนุนหน่วยราชการอื่นๆ รัฐวิสาหกิจเอกชน และประชาชน ในการปลูกป่าในที่ดินกรรมสิทธิ์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) กำหนดให้มีการฟื้นฟูสภาพป่า ตามแนวทางและมาตรการการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เร่งรัดการออกกฎหมายรองรับป่าชุมชน กฎหมายสวนป่าเพื่อให้เอกชนที่ดำเนินการปลูกป่าเพื่อการค้า มีความมั่นใจในการลงทุน มีแรงจูงใจในการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกป่าทุกรูปแบบทั้งโดยภาครัฐ ชุมชน และเอกชน ทั้งการปลูกป่าเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจโดยตรง หรือเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เอกชนมาลงทุนปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐ และที่ดินของเอกชนเพิ่มมากขึ้น โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2535 เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในการลงทุน สร้างแรงจูงใจ โดยให้ได้รับสิทธิประโยชน์ เช่น การได้รับการยกเว้นค่าภาคหลวง และการไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และมีความสะดวกในการทำไม้หรือนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ โดยที่ดินที่นำมาใช้ในการปลูกสร้างสวนป่าประเภทนี้ ต้องขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าเสียก่อน

3.2 นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

จากการที่ได้มีการออกพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539) จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาสุขภาพของคนและเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาแบบองค์รวม หรือบูรณาการดังนี้

3.2.1 วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

2) เพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุลทั้งในด้านระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม โดยใช้ความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรธุรกิจ

3.2.2 เป้าหมาย

1) อนุรักษ์และฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ไว้ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ของประเทศ ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พัฒนาสภาวะแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของชุมชน รวมทั้งรักษาพื้นที่ป่าชายเลนให้คงไว้ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่ ในที่สุดท้ายของแผนพัฒนาฯฉบับที่ 8

2) รักษาระดับคุณภาพน้ำในแม่น้ำ น้ำทะเล ชายฝั่งทะเล และแหล่งน้ำธรรมชาติโดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง แม่น้ำท่าจีน เขตควบคุมมลพิษ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ไม่ให้เสื่อมโทรมลงต่ำกว่าระดับคุณภาพน้ำในปี พ.ศ. 2539 ให้สิ่งมีชีวิตในน้ำสามารถอาศัยอยู่ได้ตลอดปี และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาได้

3) ลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินให้ได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 1 ล้านไร่ และจัดการพื้นที่ดินด้านการเกษตรที่มีปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว และดินขาดอินทรีย์วัตถุให้ได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 1 ล้านไร่ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และจัดทำแผนอนุรักษ์ฟื้นฟูการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางทะเล

3.2.3 ยุทธศาสตร์

1) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศด้วยการฟื้นฟูทรัพยากรดินที่ผ่านการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษา เพื่อเพิ่มผลผลิตในกิจกรรมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ การนำระบบเกษตรทางเลือกในรูปแบบต่างๆ มาใช้ในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่นาแก่ง พื้นที่ทิ้งร้าง และพื้นที่ผ่านการทำเหมืองแร่แล้ว

2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ด้วยการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาของรัฐ ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย สนับสนุนให้มีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนท้องถิ่น และชาวประมงขนาดเล็กให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล ทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟู ดูแลรักษาป่าชายเลน ทรัพยากรชายฝั่ง ตลอดจนส่งเสริมองค์กรชุมชน และท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน

3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- (1) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ จัดระบบการจัดสรร และแบ่งปันทรัพยากรน้ำระหว่างการใช้ในกิจการต่างๆ อย่างเหมาะสม
- (2) ให้มีการประสานนโยบาย และการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การกำหนด และวางแนวเขต นิเวศท้องถิ่น โดยคำนึงวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลายของชุมชน ปรับระบบการจัดการด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- (3) จัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว
- (4) รักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และศิลปกรรม เช่น การประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติ
- (5) สนับสนุนการจัดการทรัพยากรแร่ที่ครบวงจร โดยเร่งรัดการสำรวจ และประเมินปริมาณสำรองทรัพยากรธรณีวัตถุดิบ และสนับสนุนการนำทรัพยากรแร่มาใช้ประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพ
- (6) สนับสนุนให้มีการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยอันเกิดจากธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ
- (7) เสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งได้แก่ ปรับเปลี่ยน วิธีการวางแผนและการจัดงบประมาณเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยึดพื้นที่ ในลักษณะ กลุ่มจังหวัด โดยมีขบวนการและเครือข่ายทำงานร่วมกัน ควบคุมมิให้มีการกระจายอุตสาหกรรม ออกสู่ชนบทส่งผลกระทบต่อในเชิงทำลายสภาวะแวดล้อม และปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ ดูแลสิ่งแวดล้อม
- (8) เพิ่มบทบาทความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้กำหนดเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่จะมีการดำเนินการมุ่งเน้นการอนุรักษ์ พื้นฟู ป้องกันทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น เป็นการ สานต่อจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

4. ความเป็นมาของการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

4.1 นโยบายการป่าไม้แห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้สามารถกระทำโดยต่อเนื่องในระยะยาว และประสานสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่น จึงสมควรกำหนดนโยบายการป่าไม้แห่งชาติไว้ให้เห็นเป็นการแน่นอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 จำนวน 19 ข้อ เพื่อให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจร่วมกัน และถือเป็นแนวทางปฏิบัติ อันจะทำให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเนื้อหาของนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เอกชนปลูกสร้างสวนป่า มีจำนวน 5 ข้อ (กรมป่าไม้ 2528) ดังนี้

ข้อ 2. ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ และภาคเอกชน ให้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน

ข้อ 4. กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อประโยชน์ 2 ประการ ดังนี้

4.1 ป่าเพื่ออนุรักษ์ กำหนดไว้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายาก ป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วม และการพังทลายของดิน ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษา การวิจัย และนันทนาการของประชาชน ในอัตราร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ

4.2 ป่าเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่า เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

ข้อ 5. รัฐและเอกชนจะพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้และจะจัดการพัฒนาให้อำนวยประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อมโดยสม่ำเสมอตลอดไป

ข้อ 12. ให้มีการพัฒนาด้านป่าไม้ โดยส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน และภาคีรัฐบาล เพื่อใช้สอยภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ในการอุตสาหกรรม และสนับสนุนให้ มีการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน ส่งเสริมการปลูกป่าในที่ดินของรัฐ และการปลูกป่าตามหัวไร่ปลายนาน หรือปลูกป่ารายย่อยเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน

ข้อ 19. กำหนดให้มีสิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน เช่น รางพระราชบัญญัติสวนป่า ซึ่งเอกชนสามารถทำการตัดฟันไม้ แปรรูปไม้ เก็บหาของป่าที่ได้จากสวนป่า เคลื่อนที่ได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายป่าไม้ หรือกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ

4.2 นโยบายคณะรัฐมนตรี

จากการกำหนดนโยบายการป่าไม้แห่งชาติข้างต้น คณะรัฐมนตรี ซึ่งมีนายชวน หลีกภัย

เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เห็นนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2537 ไว้ว่า ให้เพิ่มมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและการตัดไม้ทำลายป่า อนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมโดยเร่งรัดการปลูกป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ถูกบุกรุกทำลาย รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง (สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2537)

4.2.1 รัฐและภาคเอกชนจะพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ ตามพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้ และจะจัดการพัฒนาให้อำนวยประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อมโดยสม่ำเสมอตลอดไป

4.2.2 กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 25 ของเนื้อที่ประเทศซึ่งต่อมาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กำหนดให้เป็นร้อยละ 15 ของเนื้อที่ประเทศ

4.2.3 ให้มีการพัฒนากิจการด้านป่าไม้ โดยส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนและภาครัฐบาล เพื่อใช้สอยภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ในการอุตสาหกรรม สนับสนุนให้มีการส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน ส่งเสริมการปลูกป่าในที่ดินของรัฐ และการปลูกป่าตามหัวไร่ปลายนา หรือการปลูกป่ารายย่อยเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน

4.2.4 ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกการรักษาและเพิ่มทรัพยากรป่าไม้และการตัดฟันไม้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะรัฐมนตรีสมัยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไว้ 16 ด้าน ในส่วนของนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดอยู่ลำดับที่ 8 ได้มีการกล่าวนโยบายไว้ในภาพรวม ไม่ได้มีการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่า หรือการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจแต่อย่างใด แต่มีเนื้อหาครอบคลุมในทุกแง่มุมซึ่งมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ (สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2544) รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพการป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนดังนี้

1) บริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการควบคุมและกำจัดมลภาวะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

3) สนับสนุนให้นำต้นทุนทางสังคม มาพิจารณาในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในกรณีการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและ

ผลักดันการนำหลักการผู้ก่อมลภาวะเป็นผู้จ่าย และระบบกรรมสิทธิ์ร่วมมาใช้ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

4) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยสำหรับการแสวงหาการบริหารจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟู สิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทุกแหล่ง รวมถึงการนำสิ่งของหรือเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่

5) กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ควบคู่ไปกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ

6) สร้างมาตรฐานในการควบคุมการนำเข้าสารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทดลองหรือจำหน่ายสารและวัตถุอันตรายที่ต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศผู้จำหน่าย

4.3 การส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจของกรมป่าไม้

ในการดำเนินการตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติและนโยบายคณะรัฐมนตรีข้างต้น กรมป่าไม้ได้ดำเนินการ โดยกำหนดแผนงานส่งเสริมและพัฒนาการปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและเกษตรกรได้ทำการปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่ป่าไม้ที่เสื่อมโทรมและที่ดินกรรมสิทธิ์ของราษฎรทั่วประเทศ โดยมีโครงการที่สำคัญ 3 โครงการ (กรมป่าไม้, 2537)

4.3.1 โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ ปีที่ 50 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนให้ภาคเอกชน และประชาชนทุกหมู่เหล่าร่วมกันปลูกป่าในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรม จำนวน 5 ล้านไร่ ภายใน 3 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537-2539) รวมทั้งการปลูกป่าในเขตเมือง ในที่สาธารณะประโยชน์ สองข้างถนน สองฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง สถานที่ราชการ และพื้นที่อื่นๆ เพื่อถวายเป็นราชสักการะแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50

4.3.2 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็ว เพื่อลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และพื้นที่นาข้าวที่ไม่เหมาะสม ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537-2539) เป้าหมาย 430,000 ไร่ โดยรัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ กสิภัณฑ์ไร่ละ 440 กิโลกรัม ปุ๋ย ไร่ละ 20 กิโลกรัม และจัดหาสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ให้กับเกษตรกรในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี

4.3.3 โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า หรือโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ในที่ดินกรรมสิทธิ์ และพื้นที่ที่มีสิทธิครอบครองตามกฎหมาย เป้าหมาย 5 ล้านไร่ ในเวลา 5 ปี

(ปีงบประมาณ พ.ศ.2537 - 2541) โดยรัฐบาลสนับสนุนด้านเงินทุนให้เปล่าแก่เกษตรกรในอัตรา
ไร่ละ 3,000 บาท แบ่งจ่ายในระยะเวลา 5 ปี

สำหรับโครงการในลำดับที่ 3 นี้ เป็นโครงการที่ผู้วิจัยสนใจให้การศึกษาในครั้งนี้
ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

5. โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

5.1 ความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ แต่เดิมเรียกว่า โครงการส่งเสริมเกษตรกร
ปลูกป่า (ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, 2536) รัฐบาลได้ปิดป่าสัมปทานเมื่อปี พ.ศ. 2532 แต่ความต้องการ
ใช้ไม้ของประชาชนยังคงมีเพิ่มขึ้น เมื่อไม้ในประเทศไทยไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทำให้
เกิดการขาดแคลนไม้ จึงได้มีการนำเข้าไม้จากต่างประเทศจำนวนมาก ทำให้ต้องสูญเสียเงินตราออก
นอกประเทศเป็นจำนวนหลายล้านบาทในระยะยาว เพื่อลดความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนไม้
จึงจำเป็นต้องเร่งให้มีการปลูกไม้เพื่อใช้สอยภายในประเทศ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมาประกอบ
อาชีพในการปลูกสร้างสวนป่าขึ้น โดยมีพื้นที่เป้าหมายคือ พื้นที่ของเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์และ
สิทธิครอบครอง โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยอื่นๆ ตามความจำเป็น เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้
ของประเทศ อีกทั้งได้ผลผลิตไม้สนองความต้องการของตลาด สร้างอาชีพให้เกษตรกรมีรายได้เลี้ยงชีพ
และลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า โดยใช้ไม้ในสวนป่าที่ปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินของตนเอง

5.2 วัตถุประสงค์โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน,
2536) คือ

5.2.1 เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกป่าในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง
ตามประมวล กฎหมายที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือกฎหมาย
ว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ

5.2.2 เพื่อให้มีไม้ใช้สอยเพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศและลดการ
นำเข้าไม้จากต่างประเทศ

5.2.3 เพื่อสร้างงานและอาชีพที่มั่นคงแก่ราษฎรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.2.4 เพื่อลดการบุกรุกทำลายป่า

5.3 พื้นที่และเป้าหมาย

โครงการนี้มีระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2541 ต่อมาได้รับงบประมาณ

ปลูกป่าใหม่ จำนวน 25,000 ไร่ ในปีงบประมาณ 2545 ทำให้มีงบประมาณผูกพันไปจนถึงปี 2549 (กรมป่าไม้, 2546) สำหรับพื้นที่เป้าหมายของโครงการจำนวน 8 ล้านไร่ โดยดำเนินการส่งเสริมให้ได้ปีละจำนวน 1,000,000 ไร่ (ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, 2536) โดยแบ่งตามภาคต่างๆ ดังนี้

- 5.3.1 ภาคเหนือ 200,000 ไร่
- 5.3.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 300,000 ไร่
- 5.3.3 ภาคกลางและตะวันออก 300,000 ไร่
- 5.3.4 ภาคใต้ 200,000 ไร่

5.4 ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 - 2543

จากการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา ราษฎรบางส่วนที่ได้เข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่ต้น รวมทั้งในปีต่อๆ มา ได้มีการยกเลิกโครงการ เนื่องจากเหตุผลบางประการ จากการสำรวจในปี 2543 พบว่าคงเหลือพื้นที่ปลูกป่าของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,053,259.74 ไร่ จากจำนวนเกษตรกร 79, 502 ราย (ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, 2545) โดยสรุปเป็นรายภาคได้ดังนี้

- 5.4.1 ภาคเหนือ 425,204.40 ไร่
- 5.4.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 451,089.75 ไร่
- 5.4.3 ภาคกลางและตะวันออก 139,043.87 ไร่
- 5.4.4 ภาคใต้ 37,921.00 ไร่

สำหรับจำนวนเงินที่จ่ายให้เกษตรกรตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 – 2543 รวมทั้งสิ้น 5,008,702,121 บาท

5.5 ปัญหาและอุปสรรค

หลังจากที่ได้ดำเนินการส่งเสริมให้เอกชนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจไประยะหนึ่ง กรมป่าไม้ได้ทำการประเมินผลโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจปี 2537 – 2543 พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคสรุปได้ดังนี้ (กรมป่าไม้, 2545)

5.5.1 การยกเลิกการเข้าร่วมโครงการก่อนครบกำหนด 5 ปี โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการยกเลิกมากที่สุด โดยมีสาเหตุจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม ขาดแรงงานบำรุงดูแลรักษา การเปลี่ยนการถือครองที่ดิน ต้องการเงินสนับสนุนเกษตรกรไม่ตั้งใจปลูกอย่างแท้จริง และการปฏิบัติงานไม่ชอบของเจ้าหน้าที่

5.5.2 การเร่งรัดดำเนินการในระยะแรกโดยกำหนดเป้าหมายจำนวนมาก ทั้งที่ระเบียบหลักเกณฑ์ยังไม่ได้กำหนดแน่ชัด เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในผลประโยชน์ที่จะได้รับทั้งด้านราคาและการตลาด จึงไม่มีการลงทุนอย่างแท้จริง

5.5.3 การดำเนินการเกี่ยวกับไม้สวนป่าเศรษฐกิจที่ได้รับส่งเสริมให้ปลูกประสบปัญหาในระเบียบกฎหมายกฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนของผู้ประกอบการที่จะนำไม้ขนาดเล็กมาใช้ประโยชน์

5.5.4 ไม้สวนป่าที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป สิ้นสุดระยะเวลาสนับสนุนเงินทุนตามโครงการส่งเสริมปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ ทำให้ผู้ปลูกป่าขาดเงินสนับสนุน มีปัญหาด้านเงินทุน

5.5.5 การสนับสนุนเงินทุน 3,000 บาทต่อไร่ ที่ผ่านมาเป็นเพียงแรงจูงใจเกษตรกรสนใจการปลูกป่าเพิ่มขึ้น การกำหนดแนวทางการเบิกจ่ายเงินไม่ครอบคลุม ชัดเจน ทำให้มีการทุจริต

5.5.6 กลุ่มเป้าหมายที่ส่งเสริมฯ เกษตรกรมีพื้นที่น้อย ไม่กำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างพืชเกษตรกับต้นไม้ให้เหมาะสมในการปลูกพืชเกษตรกับต้นไม้ ซึ่งการปลูกสวนป่าต้องใช้เวลานานมากทำให้ผู้ปลูกป่ารอไม่ได้เปลี่ยนพื้นที่ไปทำการเกษตรอย่างอื่นแทน

5.5.7 ปัจจุบันมีผลผลิตไม้ออกสู่ตลาดแล้วและเกษตรกรประสบปัญหาด้านราคาไม้ การตลาดและการใช้ประโยชน์ไม้ เทคโนโลยีการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ สนับสนุนเงินลงทุนปลูกบำรุงดูแลรักษาเพียงอย่างเดียว ต้องการเพียงพื้นที่ป่าไม้ วิเคราะห์ปัญหาผลผลิต การจัดการหรือเตรียมพร้อม สำหรับการช่วยเหลือที่ครบวงจร ทำให้สูญเสียเงินการสนับสนุนในการส่งเสริมเป็นจำนวนมาก

5.5.8 การกำหนดนโยบายที่ผ่านมา เป็นการกำหนดนโยบายจากรัฐในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้มีการกำหนดแผนการส่งเสริมที่ชัดเจน

6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำการปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ของตนเองและพื้นที่อื่นๆ ที่เหมาะสม จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ซึ่ง ยืนหยัด ใจสมุทร (2539) ได้รายงานว่ กฎหมายดังกล่าวมีหลักการและเหตุผล ได้แก่ “โดยที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้มิได้มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิ การทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าดังกล่าว อีกทั้งเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้าตลอดจนเพิ่มพื้นที่ทำไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น และเพื่อให้ผู้ที่ทำการปลูกสร้างสวนป่ามีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่า เช่น การได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและการไม่อยู่ภายใต้กฎหมาย

บางประการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 20 วันที่ 13 มีนาคม 2535)

จากหลักการและเหตุผลของกฎหมายว่าด้วยสวนป่าฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นกฎหมายที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนปลูกสร้างสวนป่า เพื่อการค้าและส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า โดยมุ่งคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่าเป็นสำคัญ ซึ่งมีสาระสำคัญที่ควรกล่าวถึง ในด้านองค์ประกอบในการขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ต้องมี 3 ประการ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้ปลูกสร้างสวนป่า ชนิดพันธุ์ไม้ที่จะปลูก และประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้เจ้าของสวนป่ายังมีสิทธิและประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 คุณสมบัติของผู้ปลูกสร้างสวนป่า

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5” ทั้งนี้ ตามมาตรา 5 บัญญัติไว้ว่า มาตรา 5 “ผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามมาตรา 4 ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อการค้า ให้ยื่นคำขออาจดำเนินการไปก่อนได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ตามมาตรา 6 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เช่าหรือผู้เช่าซื้อที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินตามมาตรา 4 (1) ผู้ยื่นคำขอต้องมีหลักฐานการเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินดังกล่าว พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินนั้น ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้” ซึ่งหมายความว่า ผู้ยื่นคำขอเพื่อเป็น “ผู้ทำสวนป่า” ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

6.1.1 เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครองหรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือ

6.1.2 กรณีเป็นผู้เช่าหรือผู้เช่าซื้อที่ดิน ซึ่งเป็นที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องมีสัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อ พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้ให้เช่าหรือผู้ให้เช่าซื้อ ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้

6.2 ชนิดพันธุ์ไม้ที่จะปลูก

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ว่า “สวนป่า หมายความว่า ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้าม ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้” ซึ่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้กำหนดไว้ดังนี้ มาตรา 6 “ไม้หวงห้าม” มี 2 ประเภท คือ

ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา ได้แก่ ไม้ซึ่งการทำไม้จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้

ประเภท ข ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายากหรือไม้ที่ควรสงวน ซึ่งไม่อนุญาตให้ทำไม้ เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตในกรณีพิเศษ มาตรา 7 “ไม้สักและไม้อย่างทั่วไปในราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้าม ประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ขึ้น ในท้องที่ใด นอกจากท้องที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้แล้วก็ดีหรือจะกำหนดไม้ชนิดใด เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดขึ้นในท้องที่ใด นอกจากท้องที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดตามความ วรคก่อนแล้วนั้นก็ดี ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาซึ่งตราขึ้นตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ใช้บังคับได้ เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา” (ยื่นหยัด ใจสมุทร, 2538) หมายความว่า ชนิดพันธุ์ไม้ที่จะขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ ต้องเป็นไม้หวงห้ามเท่านั้น การพิจารณา ว่าเป็นไม้หวงห้ามหรือไม่นั้น นอกจากไม้สักและไม้อย่างซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติ ป่าไม้ พ.ศ. 2484 แล้วต้องพิจารณาจากประเภทที่ดินที่ดินไม้ขึ้นอยู่ ประกอบด้วย ดังนี้

6.2.1 ในที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวล กฎหมายที่ดินนั้น ไม้หวงห้าม คือ “ไม้สักและไม้อย่าง” เท่านั้น

6.2.2 ในที่ดินประเภทอื่น นอกเหนือจากข้อ 1 แล้วจะต้องพิจารณาเสียก่อนว่า ที่ดินดังกล่าวเป็น “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 หรือไม่และหรือเป็นป่าสงวนแห่งชาติ - กรณีไม่เป็น “ป่า” ไม้หวงห้าม คือ “ไม้สักและไม้อย่าง” เท่านั้น นอกจาก ไม้สองชนิดนี้แล้วไม่ใช่ไม้หวงห้าม

- กรณีเป็น “ป่า” ไม้หวงห้าม ได้แก่ “ไม้สักและไม้อย่าง” และชนิดพันธุ์ไม้อีก จำนวน 171 ชนิด ตามบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 ในการประชุมของ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2535 ที่ประชุมได้พิจารณาบทนิยามคำว่า “สวนป่า” โดยพิจารณาในประเด็นว่าสมควรจะ ตัดข้อความว่า “ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้” ออกหรือไม่ ซึ่งผู้ชี้แจงจากกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ได้ชี้แจงว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการจะส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการปลูกไม้หวงห้าม ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่ค่อยจะได้รับความนิยมในการปลูกเท่าใดนัก ทั้งนี้ เพื่อสนอง ต่อความต้องการที่นับวันจะมากยิ่งขึ้น ที่ประชุมจึงคงข้อความไว้ตามเดิม (สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, 2535) การที่มีข้อความดังกล่าวข้างต้นไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 ส่งผลให้เกษตรกรที่ปลูกไม้ชนิดอื่นที่มีไม้สักหรือไม้อย่างในที่ดินของตนเองไม่ได้รับการคุ้มครอง ตามกฎหมายฉบับนี้ แม้ในด้านข้อกฎหมายจะมีความชัดเจนว่าไม้ที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ของ ประชาชน (ยกเว้นไม้สักและไม้อย่าง) ไม่อยู่ในการควบคุมของ พระราชบัญญัติ ป่าไม้ พ.ศ. 2484 แต่ ในทางปฏิบัติเป็นปัญหา เพราะไม้ที่ปลูกกับไม้ที่ขึ้นในป่ามีลักษณะเหมือนๆ กัน เช่น ไม้ประดู่

ไม้กฤษณาที่อยู่ในป่ากับไม้ประคู้ ไม้กฤษณาที่ปลูกขึ้น เป็นต้น เมื่อนำมาขายก็จะถูกควบคุมไว้โดยเจ้าหน้าที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นไม้ที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (สมาคมไทยพัฒนาการปลูกป่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมป่าไม้, 2542) จนกว่าเจ้าของไม้ที่นำมาขายนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นไม้ที่ชอบด้วยกฎหมายจึงจะนำไม้ไปขายได้ กรณีดังกล่าวจึงสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่ปลูกสร้างสวนป่าและไม้ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

6.3 ประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนได้ตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้กำหนดประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนสวนป่า ไว้ดังนี้

“มาตรา 4 ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นที่ดินประเภทหนึ่งประเภทใด ดังต่อไปนี้

6.3.1 ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

6.3.2 ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับ โฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว

6.3.3 ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาตการเช่าหรือเช่าซื้อ

6.3.4 ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม

6.3.5 ที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าอยู่แล้วโดยทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ” หมายความว่า ประเภทพื้นดินที่จะขอขึ้นทะเบียนสวนป่าได้ (พิชญา, 2541) คือ

- 1) ตามมาตรา 4 (1) ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่
 - โฉนดที่ดิน 6 แบบ คือ น.ส.4, น.ส.4 ก, ข, ค, ง และ จ
 - โฉนดแผนที่
 - โฉนดตราจอง
 - ตราจองที่ว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว”
 - หนังสือรับรองทำประโยชน์ คือ น.ส.3, น.ส.3 ก, ข แบบหมายเลข 3

2) ตามมาตรา 4 (2) ที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 และตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ได้แก่

- หนังสือรับรองของทางราชการ ตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- หนังสือแสดงการทำประโยชน์ในนิคมสร้างตนเองแบบ น.ค. 3

- หนังสือแสดงการทำประโยชน์ในนิคมสหกรณ์แบบ กสน. 5

3) ตามมาตรา 4 (3) ที่ดินตามพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้แก่

- หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์แบบ ส.ป.ก. 4-01

- ส.ป.ก. 4-01 ก.

- สัญญาเช่า

- สัญญาเช่าซื้อ

- สัญญาค่าเช่าที่ดิน

4) ตามมาตรา (4) ที่ดินตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้แก่

- หนังสืออนุญาต ตามมาตรา 16 ทวิ (2) แบบ สทก.1 ข

- หนังสืออนุญาต ตามมาตรา 20 แบบ ป.ส. 31

5) ตามหนังสือมาตรา 4 (5) ที่ดินตามมาตรา 4 (5) นี้ได้กำหนดว่าเป็นที่ดินประเภทใด แต่ต้องเป็นที่ดินของทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าจึงอาจเป็นป่า ที่สาธารณชนประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ดังนั้นการขึ้นทะเบียนให้ใช้หลักฐานดังนี้

- โฉนดที่ดิน

- หนังสือรับรองการทำประโยชน์

- หรือหลักฐานแสดงการมีสิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น

กล่าวโดยสรุป ที่ดินสวนป่าที่รัฐจะรับขึ้นทะเบียนตามกฎหมายสวนป่าฉบับนี้มี 2 ลักษณะ คือ ที่ดินของเอกชนที่ปลูกไม้สักหรือไม้ยางชนิดใดชนิดหนึ่งหรือสองชนิดคละกัน และที่ดินที่เป็นป่าตามความหมายของพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่ปลูกไม้หวงห้าม ตามบัญชีรายชื่อไม้หวงห้ามรวม 171 ชนิดท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ.2530 หากไม่เข้าลักษณะดังกล่าวข้างต้นรัฐก็ไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า หากที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่ามีลักษณะตามที่กล่าวข้างต้นรัฐก็จะรับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าและออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดิน

เป็นสวนป่า (สป.3) ให้ไว้เป็นหลักฐาน

6.4 สิทธิและประโยชน์ที่เจ้าของสวนป่าได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

เมื่อเจ้าของสวนป่านำที่ดินไปขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าแล้วก็จะได้รับประโยชน์ตามกฎหมายดังนี้คือ

6.4.1 ได้รับการคุ้มครองให้มีตราประทับไม้เพื่อแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ทำจากสวนป่าของตนเอง (มาตรา 9)

6.4.2 ได้รับการคุ้มครองในการทำไม้จากสวนป่า โดยอาจโค่น ตัด แปรรูปไม้ ค้ำ ไม้มีไม้ไว้ในครอบครอง และนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้ (มาตรา 10) โดยก่อนทำไม้จากสวนป่า ให้เจ้าของสวนป่า แจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อออกหนังสือรับรองการแจ้งให้แก่เจ้าของสวนป่า (มาตรา 11) ซึ่งเมื่อเจ้าของสวนป่ามีหนังสือแจ้งไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วก็สามารถทำไม้จากสวนป่าได้ทันที

6.4.3 ไม้ท่อน ไม้แปรรูปหรือสิ่งประดิษฐ์ที่ได้มาจากการทำสวนป่า สามารถนำเคลื่อนที่ได้โดยสะดวกไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ แต่ต้องมีหลักฐานจากเจ้าของสวนป่าไว้แสดงต่อเจ้าหน้าที่ (มาตรา 13)

6.4.4 ไม้ที่ทำจากสวนป่าได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ (มาตรา 14)

6.4.5 สวนป่าที่ขึ้นทะเบียนแล้วสามารถโอนทะเบียนได้ (มาตรา 19)

6.4.6 ไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า สามารถจำหน่ายหรือโอน หรือมีไว้ในครอบครองได้ (มาตรา 21) กรณีที่เจ้าของสวนป่าต้องการตั้งโรงงานแปรรูปไม้ พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติไว้ในมาตรา 10 ว่าเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ดังนั้น เจ้าของสวนป่าที่ต้องการตั้งโรงงานแปรรูปไม้เพื่อแปรรูปไม้ที่ได้จากการทำสวนป่าของตนเองต้องอยู่ภายใต้นโยบายกรมป่าไม้ เรื่อง การควบคุมการแปรรูปไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ลงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2541 และระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการควบคุมการแปรรูปไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พ.ศ. 2541 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2541 ซึ่งในการที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าว เสกสรร (2543) ได้ศึกษา พบว่า เนื่องจากกิจการ โรงงานแปรรูปไม้มีหน่วยงานราชการที่คอยควบคุมดูแลอยู่หลายหน่วยงานเช่น กรมตำรวจ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมอนามัย กรมป่าไม้ รวมตลอดถึงองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็ยึดถือระเบียบกฎหมายที่ตนเองดูแลอยู่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นหลายด้าน การปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนในทุกด้านทำได้ยาก ทำให้มีเจ้าหน้าที่บางคนใช้กฎระเบียบทางราชการ มาเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ใส่ตนเองและพรรคพวก ซึ่งทำให้ผู้ประกอบ

ธุรกิจในด้านนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก ดังนั้น พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 จึงไม่สามารถคุ้มครองเจ้าของสวนป่าในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตั้งโรงงานไม้แปรรูปเนื่องจากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมผู้ปลูกสร้างสวนป่าไม้บังคับให้ทุกคนที่ปลูกไม้หวงห้ามต้องนำที่ดินมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ดังนั้น เจ้าของสวนป่าที่ปลูกไม้หวงห้ามแต่ไม่นำที่ดินขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าจึงต้องอยู่ภายใต้การบังคับของพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกฎระเบียบที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุมการทำไม้หวงห้าม

7. การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

Koontz และ Wehrich (1990) ค้นพบวิธีการในการประเมินสถานการณ์โดยใช้ TOWS Matrix มีขอบเขตที่กว้างและให้ความสำคัญในมุมมองที่ต่างออกไป โดยการนำ SWOT ซึ่งเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์ต่างๆ ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์ด้วย SWOT หมายถึง การประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กรหรือโครงการ ซึ่งช่วยกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร คำว่า "สวอต" หรือ "SWOT" นั้นมาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ 4 ตัว ได้แก่

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน

W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ

O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร

T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

7.2 การสังเคราะห์ด้วยวิธี TOWS Matrix หมายถึง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับข้อจำกัด ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

7.2.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก ตัวอย่าง กรมธนารักษ์มีจุดแข็ง คือ ความสามารถในการผลิตเหรียญ และมีโรงกษาปณ์ที่ทันสมัย มีโอกาส คือ สามารถหารายได้จากการผลิตเหรียญได้ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรุก คือ ยุทธศาสตร์การรับจ้างผลิตเหรียญทุกประเภททั้งในและต่างประเทศ

7.2.2 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็ง ขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้ แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้ ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีจุดแข็ง คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ ขณะเดียวกันมีข้อจำกัด คือ งบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐมีไม่เพียงพอที่จะสามารถจัดตั้งหน่วยงานของตนเองอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ได้ ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

7.2.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ได้ ตัวอย่าง ระบบราชการมักมีจุดอ่อน คือ มีขั้นตอนการทำงานที่ยาว ใช้เวลานาน ขณะเดียวกันก็มีโอกาส คือ โอกาสของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการและในกระบวนการทำงานของราชการให้มากขึ้น (e-Administration)

7.2.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาพร้อมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ ตัวอย่าง ประเทศไทย จุดอ่อน คือ ต้องนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศ ประกอบกับพบข้อจำกัด คือ ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งหมดนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรับ คือ ยุทธศาสตร์การรณรงค์ประหยัดพลังงานทั่วประเทศอย่างจริงจัง และยุทธศาสตร์การหาพลังงานทดแทนที่นำทรัพยากรธรรมชาติในประเทศที่มีอยู่มาใช้มากขึ้น (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2548)

8. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชลบุรี

สำหรับข้อมูลพื้นที่ของจังหวัดชลบุรีในด้านที่ตั้ง อาณาเขต การปกครอง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ พื้นที่ป่าไม้ การใช้พื้นที่ และการถือครองที่ดินการเกษตร ตลอดจนข้อมูลเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งสำนักงานป่าไม้จังหวัดชลบุรี (2541) ได้ทำการรวบรวมไว้ดังนี้

8.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และการปกครอง

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของประเทศไทย หรือชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100-102 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงตามทางหลวงแผ่นดินสายบางนา-ตราด ประมาณ 65 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,968,107 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม และกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ติดต่อกับจังหวัด ฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ เขตอำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุงติดต่อกับจังหวัดระยอง

ทิศตะวันออก เขตอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี และระยอง

ทิศตะวันตก เขตอำเภอเมืองชลบุรี ศรีราชา เกษีซัง และบางละมุง ติดต่อกับทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย

การปกครองของจังหวัดชลบุรีแบ่งเป็น 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบางละมุง อำเภอบ้านบึง อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง อำเภอเกาะสีชัง และ อำเภอเกาะจันทร์

8.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดชลบุรีมีภูเขาทอดอยู่เกือบกลางของจังหวัด เป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเขา และที่ราบชายฝั่งทะเลตอนเหนือเป็นที่ราบเหมาะแก่การกสิกรรม ทิศตะวันออกและทิศใต้เดิมเป็นป่าเขาพื้นที่ลุ่มดอน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนสภาพจากป่าไม้ เป็นที่โล่งเตียนใช้เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว สับปะรด ยางพารา และมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งจะพบแหล่งเพาะปลูกเกือบทุกอำเภอ มีชายฝั่งทะเลและหาดสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจหลายแห่ง เช่น ชายหาดบางแสน พัทยา เป็นต้น ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ยกเว้นบางส่วนของอำเภอพนัสนิคมและส่วนใหญ่ของอำเภอพานทองจะเป็นดินเหนียว ดินตะกอนแหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อย

จึงมีปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ ประกอบกับมีการบุกรุกแผ้วถางป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมจากการทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย

8.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศไม่แห้งแล้งมากมีฝนตกชุก สลับกับแห้งแล้ง บริเวณใกล้ภูเขามีฝนตกมากกว่าบริเวณใกล้ชายทะเลลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อนแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศแห้งแล้งและหนาวเย็น ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม เป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรกจะมีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงตุลาคมอยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มีฝนตกหนักในเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี พ.ศ. 2545 วัดได้ 1,342.2 มิลลิเมตร

8.4 พื้นที่ป่าไม้

ในปี 2531 จังหวัดชลบุรีมีเนื้อที่ป่าไม้ 60,620 ไร่ หรือประมาณ 5.89 % ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด เนื้อที่ป่ายังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ถูกทำลายไปน้อยมาก โดยมีเนื้อที่เหลืออยู่ 150,509 ไร่ ในปี 2541 หรือประมาณ 5.52% ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด ในปี 2542 มีป่าสงวนแห่งชาติ 9 ป่า มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเจ็พ-เขาชมพู่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน มีเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 2 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาชีโอน

8.5 การใช้พื้นที่และการถือครองที่ดินการเกษตร

การใช้พื้นที่จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 2,726,875 ไร่ จากข้อมูลปี 2538/39 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร 1,407,607 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.62 พื้นที่ป่าไม้ (ที่มีสภาพเป็นป่า) 151,602 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.56 ที่เหลือเป็นพื้นที่ไม่ได้จำแนก 1,167,666 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.82 การถือครองที่ดินทางการเกษตร ส่วนใหญ่พื้นที่เกษตรเป็นของเกษตรกรเอง 1,029,569 ไร่ และยังเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองโดยสมบูรณ์ 960,367 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่ของคนอื่น 378,038 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า

8.6 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี ที่ทำการส่งเสริมโดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 - 2540 มีจำนวนทั้งสิ้น 140 ราย รวมเนื้อที่ 3,642 ไร่ ส่วนเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการมีจำนวน 32 ราย คิดเป็นเนื้อที่ 881 ไร่ โดยแยกเป็นรายปี ดังนี้

8.6.1 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

- 1) ปี 2537 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 72 ราย เนื้อที่ 1,560 ไร่
- 2) ปี 2538 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 50 ราย เนื้อที่ 1,564 ไร่
- 3) ปี 2539 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 10 ราย เนื้อที่ 191 ไร่
- 4) ปี 2540 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 8 ราย เนื้อที่ 327 ไร่

8.6.2 เกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจตั้งแต่

- 1) ปี 2537 ไม่มีเกษตรกรยกเลิกการเข้าร่วมโครงการฯ
- 2) ปี 2538 มีเกษตรกรที่ยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 ราย เนื้อที่ 157 ไร่
- 3) ปี 2539 มีเกษตรกรที่ยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 8 ราย เนื้อที่ 167 ไร่
- 4) ปี 2540 มีเกษตรกรที่ยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 18 ราย เนื้อที่ 552 ไร่

คงเหลือเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2537-2540 จำนวน 108 ราย เนื้อที่ 2,766 ไร่ (ดังปรากฏตามตารางสรุปผลข้อมูลเกษตรกรโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ประจำปี 2537-2540 ในภาคผนวก ก)

9. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพรัช เคนวิเศษ (2538) ได้ศึกษาการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า ของเกษตรกรจังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อบุคคลมากที่สุด เช่น จากกำนันผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยเกษตรกรจะได้รับแจ้งข่าวสารผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยประสานงานให้กับทางราชการ ช่วยเหลือในเรื่องการจัดหากล้าไม้และแนะนำหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ และแหล่งสนับสนุนกล้าไม้รวมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2539) ได้ประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อได้ดำเนินโครงการฯ มาแล้ว 2 ปี โดยได้พบปัญหาอุปสรรคจำนวน 5 ประเด็น คือ 1) การประชาสัมพันธ์เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ และสื่อไม่เพียงพอ 2) การสำรวจคัดเลือกเกษตรกร ปัญหาที่พบคือเอกสารสิทธิ์ที่ใช้ไม่ถูกต้องตามกำหนด ระยะเวลากระชั้นชิด ไม่มีเวลาตรวจสอบอย่างละเอียด และคุณสมบัติเกษตรกรไม่ถูกต้อง

3) การปลูกและการดูแลรักษา ปัญหาที่พบคือ ฝนแล้ง โรคพืช แมลงศัตรูพืชวัชพืชและไฟป่า 4) การเบิกจ่ายเงิน ปัญหาที่พบคือการจ่ายเงินช้า และการจ่ายไม่เต็มตามจำนวน 5) การติดตามประเมินผล ปัญหาที่พบคือ บุคลากรไม่เพียงพอ พื้นที่มากเกินไป

ธนวัฒน์ ทองตัน (2540) ได้ศึกษาการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า โดยได้ศึกษาทางอุตสาหกรรมและกลยุทธ์ทางธุรกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า โดยการนำทฤษฎีงบประมาณเงินทุนมาวิเคราะห์โครงการก่อนนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ โดยพบว่าสาเหตุของปัญหาที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าต่ำกว่าเป้าหมาย คือเกษตรกรขาดข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ขาดเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมปลูกสร้างสวนป่าโดยเฉพาะหลังปีที่ 5 ไปแล้ว เจ้าหน้าที่ไม่มีข้อมูลและความรู้ด้านการเงิน ไม่เข้าใจโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าดีพอ และขาดเทคนิคการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจโครงการ

ชัยรงค์ บัวบาน (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ระเบียบแนวทางการปฏิบัติงานไม่รัดกุมอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับจำนวนของผู้เข้าร่วมโครงการ และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจยังไม่ทั่วถึง และปัจจัยด้านอายุ ระดับรายได้ การศึกษา ขนาดแปลงที่ดิน และเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการฯ ของผู้เข้าร่วมโครงการไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับอัตราการรอดตายของต้นไม้ในแปลงปลูก ส่วนปัจจัยด้านอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโครงการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นั่นคือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการโดยทั่วไป ส่วนความสำเร็จขึ้นกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกไม้เศรษฐกิจของผู้เข้าร่วมโครงการเป็นสำคัญ

เทวศรี บรรณพงศ์กร (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดลพบุรีเป็นเพศชายร้อยละ 58 อายุเฉลี่ย 53 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษา (ป.6) หรือต่ำกว่าร้อยละ 52.7 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจเฉลี่ย 14 หัวข้อ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมร้อยละ 33.9 มีอาชีพหลักภาคเกษตรร้อยละ 40.2 ส่วนใหญ่มีรายได้ ระหว่าง 100,000 – 200,000 บาท มีจำนวนพื้นที่ ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจเฉลี่ย 28.2 ไร่ และมีจำนวนพื้นที่ที่ครอบครองเฉลี่ย 125.35 ไร่ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางวนวัฒนวิทยาต่อสวนป่า ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจและรายได้

จิริรัตน์ สร้อยเสริมทรัพย์ (2544) ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย พบว่า

1) ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม จะไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนสวนป่าได้

2) สวนป่าที่ปลูกต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม เมื่อนำไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้ามเคลื่อนที่เข้าเขตด้านป่าไม้ต้องเสียค่าธรรมเนียม พระราชบัญญัติป่าไม้

3) ปัญหาการจัดการพันธุ์ไม้อาจต้องเก็บเมล็ดในป่า ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ การเพาะชำกล้าไม้สักและไม้ยาง การเพาะชำกล้าไม้หวงห้ามในที่ดินที่เป็นป่า การตัดแต่งราก ตัดแต่งยอด การลิดกิ่ง การขุดกล้าไม้ออกจากแปลงเพาะชำตลอดจนการนำกล้าไม้จากแปลงเพาะชำไปปลูกจะเข้าข่ายเป็นการทำไม้ตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ 2484 การนำกล้าไม้เคลื่อนย้ายไปปลูกจะต้องมีใบเบิกทางกำกับไปด้วย

4) มาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติสวนป่า 2535 ได้ยกเว้นการชำระค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า ตามมาตรา 58 ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติป่าไม้ 2484 แต่ยังไม่มีการยกเว้นค่าธรรมเนียมการนำไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้ามเข้าเขตด้านป่าไม้

สมศรี ชาญชฎานนท์ (2544) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารกรมป่าไม้ที่มีต่อนโยบายป่าไม้แห่งชาติผลการศึกษาพบว่า ความรู้เรื่องนโยบายป่าไม้แห่งชาติมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จรวย อินทร์จันทร์ (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจกรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ไม่มีปัจจัยใดที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญ โดยความสำเร็จของโครงการโดยรวมขึ้นอยู่กับเกษตรกรเพียงปัจจัยเดียว

บรรเลง จันทร์วาววม (2545) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ทางการเงินในการปลูกสร้างสวนป่าไม้สักสวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมากกว่า 0 อัตราส่วนผลได้ต่อต้นทุนมีค่ามากกว่า 1 และอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการมีค่ามากกว่า อัตราคิดลดที่กำหนด คือ ร้อยละ 2, 4, 6, 8 และ 10 โดยในกรณีแรกเมื่อต้นทุนเพิ่มร้อยละ 10 และผลตอบแทนคงที่ ผลตอบแทนของโครงการคุ้มค่าต่อการลงทุน ในกรณีที่สองเมื่อต้นทุนคงที่และผลตอบแทนลดลงร้อยละ 10 ผลตอบแทนของโครงการ คุ้มค่าต่อการลงทุน และกรณีที่สามต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ผลตอบแทนลดลงร้อยละ 10 ผลตอบแทนของโครงการคุ้มค่าต่อการลงทุน

ณัฐพร รักบำรุง (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจของราษฎรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้

ถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิกโครงการ ก็คือ ต้นไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่ตาย อันมีสาเหตุมาจากน้ำท่วม ส่วนเหตุผลที่ทำให้เป็นสมาชิกโครงการอย่างถาวรก็คือ มีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการใช้พื้นที่ที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการอย่างถาวรและไม่ถาวร ได้แก่ อายุของสมาชิก การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ประเภทของสื่อที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการและจำนวนเงินสนับสนุนสมาชิกโครงการต่อไร่ที่เหมาะสม

พิทยา จำปาแก้ว (2545) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ทางการเงินของสวนป่าไม้สัก ภายใต้โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่าคุณภาพของดิน มีผลต่อความเจริญเติบโตของต้นไม้ในพื้นที่ดินดีมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการลงทุนปลูกสร้างสวนป่าไม้สักมากกว่าในพื้นที่ดินเลว

พิชิต สมบัติมาก (2545) ได้ศึกษาการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้ 1) มีเงินทุนเพียงพอ 2) ราคาผลผลิตของพืชเดิมตกต่ำ 3) ต้องการรายได้จากการปลูกไม้เศรษฐกิจ 4) มีการลงทุนน้อยกว่าพืชเศรษฐกิจอื่น 5) สามารถหาแรงงานในพื้นที่ได้ง่าย 6) มีพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกไม้เศรษฐกิจ 7) ไม้เศรษฐกิจชนิดนั้นๆ ได้ขึ้นอยู่แล้วในแปลง 8) ดูแลรักษาง่ายกว่าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น

วิโรจน์ วัตุฎฐ (2546) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อข้อกำหนดว่าด้วยการอนุญาตทำไม้ยางนาในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในท้องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อข้อกำหนดว่าด้วยการทำไม้ยางนาในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ความคุ้นเคยกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับงานอนุญาต ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนในการขออนุญาตทำไม้ยางนาในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับความคิดเห็นของประชาชนต่อข้อกำหนดว่าด้วยการอนุญาตทำไม้ยางนาในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง

อภิรักษ์ ทหรานนท์ (2547) ได้ศึกษาเรื่องการตลาดและการวิเคราะห์ทางการเงินของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดระยอง พบว่าชนิดไม้ ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมโรงงานและโรงค้าไม้ในจังหวัดระยองเพราะไม้ที่เป็นวัตถุดิบส่วนใหญ่ได้แก่ ไม้ยางพารา ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน พบว่าชนิดไม้ที่ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกในระยะสั้นตัดขายได้เมื่ออายุ 6-8 ปี คือ สนประดิพัทธ์ ชนิดไม้ที่ควรส่งเสริมในระยะยาวได้แก่ สัก เพราะต้องใช้เวลาดูแลมาก และควรมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและตลาดไม้ขนาดเล็กในจังหวัดควบคู่กันไป

เชาวลิต นิลวิเศษ (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาชีพการปลูกสร้างสวนป่าพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุมาก ส่วนกลุ่มคนวัยทำงานนั้นต้องไปทำงานในตัวเมืองหรือทำงานต่างจังหวัด ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการนี้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในระหว่างวัยทำงานและที่จบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปนั้นส่วนใหญ่จะไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

วรณัฐ ละอองศรี (2554) กล่าวว่า การได้รับข่าวสารของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจหรือกิจกรรมต่างๆ ของทางหน่วยงานราชการ เกษตรกรจะมีโอกาสได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ในระดับที่น้อยมาก เนื่องจากโครงการบางโครงการมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และการฝึกอบรม เพื่อไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในปริมาณที่น้อยมาก เกษตรกรเป้าหมายจะได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้มากกว่าการได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ

สุทธิศักดิ์ แสงบรรจบ (2554) กล่าวว่า เกษตรกรที่ทำอาชีพปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีฐานะดี และมีความพร้อมที่จะยึดอาชีพการปลูกไม้เศรษฐกิจเป็นอาชีพหลัก และการประกอบอาชีพของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เพราะโครงการนี้โดยหลักการและเหตุผลที่สำคัญคือ ต้องการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกต้นไม้มากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ และสิทธิครอบครองของเกษตรกรโดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนเงินทุน และปัจจัยอื่นตามความจำเป็นสำหรับการปลูกต้นไม้ในโครงการเพื่อผลิตไม้ให้เพียงพอต่อความต้องการในอนาคต สร้างอาชีพที่มั่นคงต่อเกษตรกรและลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และนอกจากนี้พบว่าการเข้าร่วมโครงการของกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และในทางตรงกันข้ามประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบางส่วนมีการยกเลิกโครงการก่อนที่โครงการจะสิ้นสุด และบางส่วนไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากต้นไม้ที่ปลูกตาย บางส่วนถูกโรคและแมลงศัตรูพืชทำลาย

พันศักดิ์ สินธุพันธ์ประทุม (2553) พบว่าการยกเลิกโครงการปลูกต้นไม้เศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัย เช่น เกษตรกรไม่มีเงินสำรองในการจัดซื้อสารเคมีทางการเกษตร และวัสดุที่ใช้ในการปรับปรุงและบำรุงดิน เงินทุนที่ให้การสนับสนุนมีการมีขั้นตอนการเบิกจ่ายหลายขั้นตอนประกอบกับการไม่มีเวลาของเกษตรกร

นิพล ปลายนา (2554) กล่าวว่า การจัดทำโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจควรมีปัจจัยด้านการจูงใจ คือในการดำเนินโครงการใดๆ ไม่ว่าจะ เป็นของรัฐหรือเอกชน จะต้องมีความจูงใจที่สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ โดยนำปัจจัยต่างๆ มาเป็นเงื่อนไขเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การที่จะฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อแก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ รัฐจะต้องให้เงิน

สนับสนุนลงทุนในการปลูกป่ามากกว่า อัตราไร่ละ 3,000 บาท โดยปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิครอบครองของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และผลผลิตที่ได้จากไม้ที่ปลูกให้ตกเป็นของ ประชาชนเอง และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูก ตลอดจน การบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกตามโครงการ

อภิชัย พันธเสน (2552) กล่าวว่า การที่จะทำให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการนำดินที่มีความ อุดมสมบูรณ์ และมูลค่าสูงมาเข้าร่วมโครงการทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากประชาชน ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม และมีที่ทำกินจำกัด ที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ จะใช้ทำการปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งจำได้ผลเร็วกว่าการปลูกไม้เศรษฐกิจตามโครงการ เพื่อให้ได้มา สำหรับเงินยังชีพและการที่จะทำให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการดำเนินการปลูกต้นไม้ตามโครงการ ได้ผลดีทุกคนจนสามารถได้รับผลประโยชน์จากไม้ที่ปลูกในโครงการคุ้มค่ากับการลงทุนในการ ดำเนินการตามโครงการทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากประชาชนมีทุนในการดำเนินงานไม่เท่ากัน เพียงแต่ในการคัดเลือกประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะ มาร่วมดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการส่งเสริม การปลูกไม้เศรษฐกิจประสบผลสำเร็จ

ยุทธ เทพกุล (2554) กล่าวว่า พื้นที่ที่นำมาเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามหลักวิชาการทั่วไปจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ (Site) ซึ่งพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อม ทางชีวภาพ เคมี และชีวภาพที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้เป็นหลัก เช่น ลักษณะทางธรณี ปลูกพืช ภายภาพและเคมีภาพของดิน รวมไปถึงลมฟ้าอากาศ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน และพืชพรรณ ธรรมชาติที่ขึ้นอยู่เดิม

เจนศักดิ์ นิลกลาง (2553) กล่าวว่า สภาพพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม เช่น ดินเป็นดิน ลูกรัง พื้นที่ที่มีแมลงศัตรูพืชระบาด หากประชาชนนำมาเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ เมื่อมีการปลูกต้นไม้ตามโครงการย่อมไม่ได้ผล ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต้องยกเลิกการเข้าร่วม โครงการ หรือถูกทางราชการยกเลิก ทำให้ความต่อเนื่องในการเข้าร่วมโครงการสิ้นสุดลง